

K0817

Világhírű képtárak

Az Uffizi

Összeállította: **Körner Éva**

Magyar Diafilmgyártó Vállalat
Budapest

3. Az Uffizi Képtár a firenzei gazdag kereskedő, majd uralkodó hercegi család, a Mediciek nevével fonódik össze. A képek, szobrok gyűjtését I. Cosimo kezdte meg a 15. században. Az ő profiljával díszített érmét tartja kezében a Botticelli által megfestett fiatal férfi.

4. A gyűjtemény további gyarapítását Cosimo unokája, a „nagy Cosimo” folytatta. A viszonylag kisszámú szobor-gyűjteményből való a „Birkózók” c. görög szobor az időszámításunk előtti 3. századból.

5. Cosimo, Firenze, majd Toscana hercege 1559-ben megbízta Vasarit az Arno-partra nyíló nagyszabású hivatali épület (olaszul: Uffizi) megtervezésével. Giorgio Vasari a család udvari művésze volt, festő, építész, író egy személyben.

6. A ma folyosónak használt galériákat díszesen kifestették a kor neves művészei: ott kaptak helyet a gobelinek és a szobrok. A gyűjtemény európai viszonylatban korán, már a 18. században megnyílt a nagyközönség számára.

7. A képtár főként az itáliai festészet remekeit őrzi a 13. századtól a 18. századig. A kezdetet képviseli Cimabue (1240 körül – 1302) nagyméretű Trónoló Madonnája 1290-ből. Szép elrendezésében még a középkor hieratikus felfogása érvényesül.

8. Giotto (1267 körül – 1337) Trónoló Madonnája 1310 körül készült. A művész érett korszakát példázza. Cimabue is, Giotto is firenzeiek, egész Itáliában ők jelzik a reneszánsz, a művészet újjászületésének kezdetét.

9. Ezen az úton Giotto vezet. Az ő Madonnája és angyalai nem értetlen középkori jelképek, hanem plasztikus, súlyos alakok, a ruha alatt érződik a test kiterjedése, az arcok megtelnek, és az antik szépségideálhoz kezdenek hasonlítani.

10. Simone Martini (1284–1344) nagyméretű Angyali üdvözlése a sienai korai reneszánsz remeke. Díszes, gótikus szegélyű, domborúan megmunkált arany háttér előtt az angyal és Mária mozdulatai, ruhája csodálatos vonaljátékra adnak alkalmat.

11. A közép—italiai Gentile da Fabriano (1360—1427) nagyméretű olajképén, a Királyok imadásán a régies, gótikus és az új, realista vonások lebilincselő, mesés hangulatban ötvöződnek egyg .

12. E szemlélet  des ge visszhangzik a meg j l  tavaszi természetben az Egyiptomba való menekülés jelenet n — az előző k p alsó részén — Gentile a Firenze környéki dombos tájra vezeti a szemlélőt.

13. Giotto után a reneszánsz festészet második nagy határköve Masaccio (1401—1428) ugyancsak firenzei mester, Madonnája korai műve, az alakok szobrászi nyugalma, monumentális egysz r s ge emberi méltóságot sugároz.

14. A firenzei Ucello (1396 körül —1475) ezt a nagyméretű képet a San Romano-i csatáról az  reg Cosimo megrendelésére festette 1455—60-ban a másik két nagy csata-képpel együtt, amelyek most a Louvre-ban, illetve a londoni National Galleryban vannak.

15. Valamennyi kép az 1432. június 1- n lezajlott csatát ábrázolja, amikor a firenzeiek győztek a milánói Viscontiak felett. E téma kit n  alkalmat adott a m vésznek arra, hogy a mozgás és a távlat természethű ábrázolásában elért tud s t csillogtassa.

16. Domenico Venezian r l, vagyis a velencei Domenic r l az első életrajzi adat 1438-b l való. Perugi ban  s Firenzében működött. Itt sajátította el a kompozíció szilárd építését és a könyörtelen, nem szépítő realizmust.

17. A firenzei Fra Filippo Lippi (1406 körül —1469) egyik fő műve ez az eleven, portr szer en jellemzett alakokkal benépesített k p: Mária koronázása.

18. Ugyancsak tőle származik ez a bájos, divatos ruhájú firenzei asszony von s it viselő Madonna-kép a gyermek Jézussal és a csib szk p  angyallal. Késői korszakának ez a f  műve kb. 1465-ben keletkezett. Az alakok és a drapéria rajzai tiszta ritmusra rendeződnek.

19. Domenico Ghirlandaio (1449–1494) vonzalma a polgári gazdagsághoz e szent témán, a Királyok imádásán is megnyilvánul. Az istállóba antik szarkofágot és oszlopokat helyez el. A királyokban a Vespucci család tagjait ábrázolta.

20. Az észak–olasz Andrea Mantegna (1431–1506) szárazon részletező rajzzal, plasztikus formákkal kelti életre alakjait a Jézus körülmetélése c. jeleneten. A környezet nélkülözi az áhítatot. A mester dúsan alkalmazza a pogány antik építészet elemeit.

21. Mantegna nem követte szolgáiban az antik példákat. Műveinek pogány szellemisége, plasztikus elevensége modern, reneszánsz szellemű. E képen is megcsodálhatjuk az alakok, a táj mesteri egységét, a nagyszerű termegoldást.

22. Piero della Francesca (1415 körül –1492) a híres urbinói herceg, Federigo da Montefeltro rendelésére 1465–66-ban kettős portrét készített róla és feleségéről, Battista Sforzáról. Az alakokat egymással szemben szigorú profílnézetben ábrázolta.

23. Mint láthatjuk, nem kímélte a modellek hiuságát, nem idealizálta őket, mégsem vezett el a naturalista részletekben, formái összefogottak, a színelületek egységesekek, s a figurák reliefként emelkednek a tájkép előtt.

24. Vénusz születésének hatalmas méretű vásznát Botticelli 1485 körül festette Lorenzo di Pier Francesco megrendelésére.

25. A firenzei Sandro Botticelli (1444 körül – 1515) a Medici udvarban kialakult humanista kör tagja. Képeinek témáit Angelo Polizianónak az antik világ szépségéért rajongó versei adták. Festészete távol áll a mindennapok zajától, az ideák tiszta világában mozog, bágyadt, vágyakozó érzésekkel van teli.

26. Botticelli Angyali üdvözetén a művész költői ihletettsége a vonalak hajlékonyságában és finomságában jut kifejezésre.

27. Leghíresebb képe a Primavera, a Tavasz. Légies bájú alakjait, Vénuszt, a Gráciákat, Flórá, Zephirt csodálatosan kiművelt, bonyolult vonaljáték fűzi össze.

28. A vonaljáték hangsúlya, a nyújtottabb arányú alakok érzelemgazdagsága jól megfigyelhető a Primavera c. kép bemutatott részletén is.

29. A Királyok imádásán, amely 1475-ben készült, Botticelli megfestette önarcképét (jobb szélén), valamint a Medici család több tagjának portréját, így a gyermek előtt térdelő királyban az öreg Cosimót, a bal szélén az ifjú Lorenzót.

30. Az 1470-es évektől sokat foglalkoztatott művész Botticelli, mégpedig a Medici család és baráti köre részéről. Ekkor készült a Judit és Holofernes történetét megelevenítő mű is.

31. Számos Madonna-képe közül az Uffiziben található Trónoló Madonnát látjuk.

32. A cortonai Luca Signorelli (1441–1523) tömörszerű formákkal, leegyszerűsített kontúrokkal fogalmaz. – Madonna a gyermekkel.

33. Giovanni Bellini (1430–1516) velencei mester. Tőle származik, 1488 körül, ez az allegorikus jelenet, amelynek jelentését eddig nem fejtették meg. Nem lehet tudni, kiket személyesítenek meg a merengő alakok a csodálatos, végtelennek tűnő táj előtt.

34. A Mózes próbatételét sokáig Giovanni Bellini művének tartották, s csak a 19. sz. közepétől tulajdonítják tanítványának, Giorgionénak (1477 körül –1510). Feltehető azonban, hogy ő csak a bal oldali figurákat festette.

35. A firenzei **ötvös-szobrász-festő** Verrocchio (1435–1488) Colleoni híres, velencei lovasszobrának készítője. Festményeiben, mint a Krisztus keresztelésén is uralkodik plasztikai érzeke. Az ő műhelyében kezdte pályafutását az ifjú Leonardo da Vinci.

36. A hagyomány szerint Verrocchio képén Leonardo (1452–1519) festette a bal oldali angyalt, s valóban ez el-
üt a többi figura kemény mintázásától, az éles formaha-
tárokat lágy átmenetekké változtató fényárnyékos alakítá-
sával.
37. Leonardo a nagy-reneszánsz egyik legnagyobb mes-
tere, „uomo universale”, egy személyben művész, tudós és
mérnök. Angyali üdvözetét fiatalon, még Verrocchio mű-
helyében festette.
38. Az 1481-ben rendelt Királyok imádása, bár befejezet-
len – hiányoznak a színek –, mégis Leonardo egyik fő mű-
ve. A kompozíció a mester jellegzetes piramisalakatából
fejlődött tovább, s mozgalmasságba zárja a gyermek-
nek hódoló döbbenetes alakokat és a fantasztikus hátte-
ret.
39. A reneszánsz másik óriása Michelangelo (1475–1564),
akinek sorsa erősen Firenzéhez kötődött, A Szent Család
című képét 1504-ben festette Agnolo Doni és Maddalena
Stozzi esküvőjére. Festményein is elsősorban szobrász, a
színek csak kísérik a mozgalmasság, plasztikus megformálást.
40. A nagy-reneszánsz harmadik legnevesebb alakja az
urbinói Raffaello (1483–1520), aki magáévá tette Leonardo
és Michelangelo vívmányait, így az előbbi piramiskompo-
zícióját és lágy mintázását. Az ún. Tengelicés Madonnát
a firenzei Lorenzo Nasi rendelésére festette.
41. Római működéséhez fűződik nagyszerű karakterérzék-
kel megfestett portréja, amely X. Leó pápát, Giulio de Me-
dici és Luigi de Rossi kardinálisokat, a világi beállítottságú,
jellegzetesen reneszánsz főpapokat ábrázolja.
42. Tiziano, Giorgione tanítványa s a velencei festészet
kiteljesítője (1490–1576), Urbinói Vénuszát 1538 körül fes-
tette, s feltehetően az urbinói herceg kedvesét ábrázolja.
43. Flóra valószínűleg Tizianónak a női szépségről alko-
tott eszményképe. A mitológiai alakot dús idomokkal, arany
színekkel, az érzéki világ egész gazdagságával felruházta
a mester. A kép 1515 körül készülhetett.

44. Az európai festészetre oly nagy hatást gyakorolt Tiziano Mária Magdolnája is a ruhátlan női test szépségét örökítette meg.

45. A szobrász Jacopo Sansovinóról festette ezt a portrét az 1560-as években a velencei Tintoretto (1518–1594). A ruha és a háttér semlegessége kiemeli az arc és a kéz eleveenségét, a mélyen ülő szemek az aggastyán eleven szelleméről beszélnek.

46. Toledói Eleonóra, akit fiával, Giovannival ábrázolt Agnolo Bronzino firenzei udvari festő (1502–1572), I. Cosimo herceg felesége volt. Feltűnő az ábrázolás hideg merevsége és dekoratív pompája, amit az email-szerűen csillogó kék színek még fokoznak. Az udvari rang hangsúlyozása fontosabb az emberi jellemzésnél.

47. Correggio a fények és a reflexek kifejezési módjának egyik nagy mestere. Ezt érzékelteti A szűz imádja gyermekét c. képe is.

48. Az észak–olasz Parmigianino (1503–1540) a késő reneszánsz jellegzetes mestere. Szépségesezménye rafinált, túlfinomult. Ün. Hosszúnyakú Madonnája megragad bizarr formaalakításával, porcelános csillogásával, a háttér és előtér szokatlan viszonyával.

49. Az ugyancsak firenzei Rosso Fiorentino (1494–1541) Mózes megvédi Jethro lányait c. képének kompozíciója meghökkentő. Az alakok dinamikus mozgása és a lekaszabolt testek halmozódása drámai erejű.

50. A fiatal Bacchus korai, talán legelső ismert képe Caravaggionak, a hányatott életű lombard festőnek (1573–1610). Rómában festette meg 1588 körül, s már megnyilatkozik benne a vaskos, a reális hatásokhoz való ragaszkodása, az idealizmus iránti ellenszenve.

51. Az Uffizi nem olasz képei közül kiemelkedik az ún. Portinári oltár.

52. Hugo van der Goes (1440–1482 körül) flamand mester műve, amelyet Gentben festett 1473–75-ben a Medici bankház bruggei ügynöke Tomaso Portinari rendelésére.

53. Részlet az előbbi képből

54. Albrecht Dürer (1473–1528) a német reneszánsz fő alakja, az olasz művészet tanulságai alapján kiküszöbölte festészetéből a középkori ábrázolásmód sémáit. A Királyok imádása c. képe két itáliai utazása között, 1504-ben Nürnbergben keletkezett.

55. Dürer mellett Albrecht Altdorfer (1480–1538) a 16. sz.-i német festészet egyik legjelentősebb mestere. Szt. Flórián életének e jelenetét 1525–30 körül festette. Varázslatosan tolmácsolja az éjszakai táj különös hangulatát.

56. Rogier van der Weyden (kb. 1400–1464) a 15. század egyik legnagyobb festője volt. Nem hatottak rá az olasz iskola tanulságai. Mint a Sírbatétel c. képe is bizonyítja, megőrizte a németalföldi gótikus hagyományokat.

57. Végül bemutatjuk Rembrandt, a nagy holland festő (1606–1669) 27 éves korában készült önarcképét. Arany fény simítja körül a fejet, s lágyítja a formákat, puha fény-árnyék átmenetekkel. A belső emberi momentumokról semmi külsőség nem vonja el a figyelmet.

Diafilmünk az Uffizi képanyagának csupán kis töredékét mutathatta be, de reméljük, hogy a képtár legérdekesebb alkotásainak megismertetésével a néző mégis fogalmat alkothat arról, hogy az Uffizi valóban Itália leggazdagabb gyűjteményét őrzi.

VÉGE

60 kocka Á-IS 78140